

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАСТОСУВАННЯ
РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ**

студентки 2 курсу, 6 м групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації
«Комерційне право»

_____ Пікульської Яни Миколаївни

Науковий керівник
к.ю.н., доц.

_____ Микитенко Людмила Андріївна

Гарант освітньої програми
д.ю.н., доцент

_____ Гончаренко Олена Миколаївна

Київ-2021

ЗМІСТ

ВСТУП..... 3**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

1.1. Правові вимоги щодо застосування РРО суб'єктами господарювання..... 7

1.2. Особливості ведення господарської діяльності із застосування реєстраторів розрахункових операцій для фізичних осіб-підприємців 15

1.3. Міжнародний досвід використання реєстраторів розрахункових операцій..... 23

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

2.1. Відповідальність за порушення законодавства у сфері реєстраторів розрахункових операцій..... 31

2.2. Судова практика застосування законодавства про реєстратори розрахункових операцій..... 39

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ..... 45

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 49

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Одним із ефективних методів контролю доходів малого та середнього бізнесу та процесу справляння податків є введення обов'язкового застосування реєстратора розрахункових операцій (далі - РРО), що викликало чимало проблем функціонування господарюючих суб'єктів та труднощі з боку реалізації законодавчих змін державою в цілому.

20 вересня 2019 року Верховною Радою України прийнято Закони України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» та інших законів України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі та послуг» [7] та «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі та послуг» [9], яким запроваджується низка новацій у сфері застосування РРО.

Покликані зміни спрямовані перш за все на виведення з тіньового обігу частки готівкових розрахунків, вдосконалення механізму контролю обороту суб'єктів господарювання податковими органами, а також на «очищення» реалізації товарів, що продаються без офіційного зображення тими юридичними особами та фізичними особами-підприємцями, які згідно з законодавством не звільнені від обов'язку використовувати РРО у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, проте в реалії їх не застосовують.

Окрім того, метою внесених змін є не тільки детінізація економіки України, а також й захист прав споживачів, шляхом їх мотивації отримувати фіскальні чеки й виявляти порушення з боку суб'єктів господарювання; забезпечення однакової конкурентної природи для тих підприємців, для яких на законодавчому рівні передбачається обов'язкове використання РРО, шляхом запровадження програмних реєстраторів розрахункових операцій як альтернативи класичним РРО.

Окремі аспекти порядку застосування РРО, висвітлювалися у працях вітчизняних науковців, серед яких: Т.М. Загоруйко [44], Т.А. Зінченко [45], І. В.

Мазурова [52], Т.А. Пінчук [55], О.В. Попович [58], А.А. Рачинська [60], Т.Л. Томнюк [67], О.В. Чернецька [70], та інших.

Мета і завдання дослідження є виявлення і теоретичне осмислення основних проблем застосування РРО, а також обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення законодавства з цього питання.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі **завдання**:

- дати правову характеристику інноваційних змін законодавства України у сфері реєстраторів розрахункових операцій;
- виявити недоліки, суперечності, прогалини, колізії в законодавстві України, які стосуються застосування реєстраторів розрахункових операцій;
- окреслити особливості ведення господарської діяльності із застосування реєстраторів розрахункових операцій для фізичних осіб-підприємців;
- проаналізувати досвід інших держав, стосовно методів запровадження фіскалізації та виділити основні переваги для впровадження їх в національне законодавство;
- проаналізувати судову практику вирішення судами спорів щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій;
- окреслити тенденції правового регулювання відносин, пов'язаних із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій, а також запропонувати зміни до законодавства, які допоможуть подолати проблеми з колізіями, прогалинами правових норм та посприятимуть кращому розумінню законів суб'єктами господарювання.

Об'єктом дослідження є правовідносини щодо порядку застосування реєстраторів розрахункових операцій.

Предметом дослідження є правове регулювання відносин у сфері застосування реєстраторів розрахункових операцій.

Методами дослідження стали діалектичний, порівняльний, історико-правовий, формально-логічний методи та інші методи.

При виконанні випускної кваліфікаційної роботи було вжито порівняльний метод, який використовувався з метою дослідження вітчизняного та зарубіжного законодавства про застосування реєстраторів розрахункових операцій суб'єктами господарювання (пп.1.1., 1.2.). За допомогою історико-правового та діалектичного методів вдалося опрацювати розвиток фіскалізації в історичному аспекті в іноземних державах (п. 1.3).

Із застосуванням формально-логічного методу була розглянута наукова література стосовно теми дослідження і аналізувалась практика Верховного Суду, інших судів України стосовно проблем, пов'язаних з вирішенням конфліктів у сфері застосування реєстраторів розрахункових операцій (пп.2.1.-2.2.).

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному вивченні основних проблем застосування розрахункових операцій суб'єктами господарювання, виявленні недоліків, розбіжностей законодавства щодо застосування РРО і наведенні пропозицій, щодо удосконалення українського законодавства операцій у цій сфері.

Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Господарська діяльність із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій», що опублікована у збірнику наукових статей «Правове забезпечення господарської діяльності / відп. ред. Н.А. Мазаракі, О. М. Гончаренко, Г.Б. Бабаджанян. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. С. 56-63».

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані у правотворчій діяльності для вдосконалення чинного законодавства, а саме – Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5], інших нормативно-правових актів.

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, які включають в себе п'ять підрозділів, висновків та пропозицій, списку

використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 61 сторінку, із яких основна частина роботи займає 49 сторінок. Список використаних джерел складається з 72 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Правові вимоги щодо застосування РРО суб'єктами господарювання

РРО не є новим механізмом в Україні, першим чинним законом, який його регулював був прийнятий ще в 1995 році. Тоді першими, хто почав реєструвати свої розрахунки, були суб'єкти господарювання, які здійснювали реалізацію підакцизних товарів, а також банки, фінансові компанії, поштові оператори тощо.

На сьогоднішній день, правові засади застосування РРО визначено Законом України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5]. Його дія поширюється на всіх суб'єктів господарювання, які здійснюють розрахункові операції в готівковій та/або безготівковій формі у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, однак існують виключення для фізичних осіб-підприємців, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, про які детальніше розглянуто у п. 2 розділу 1 цієї роботи. А також виключення з загальних правил містить Перелік окремих форм та умов проведення діяльності у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, яким дозволено проводити розрахункові операції без застосування реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій з використанням розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій [14], який застосовується до всіх суб'єктів господарювання.

У зв'язку з застарілими нормами, не відповідними до розвитку технологій та підприємницької діяльності в цілому, розпочався процес інновації законодавства у сфері РРО ще у 2019 році, коли було прийнято закони щодо детінізації готівкових розрахунків. Однак своє практичне значення дані

нововведення почали набувати лише у 2020 році, що спричинило довготривалий протест з боку суб'єктів господарювання, який триває і досі. Річ у тому, що було внесено чимало змін в діяльність підприємців, що і викликало таку бурхливу реакцію з боку бізнесу.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] реєстратор розрахункових операцій – пристрій або програмно-технічний комплекс, в якому реалізовані фіскальні функції і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів (наданні послуг), операцій з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі та/або реєстрації кількості проданих товарів (наданих послуг), операцій з видачі готівкових коштів держателям електронних платіжних засобів та з приймання готівки для виконання платіжних операцій.

Варто зазначити, що законодавством України дозволено використовувати лише ті реєстратори розрахункових операцій, які внесені до Державного реєстру РРО затверджений наказом ДПСУ від 12.10.2021 р. №744 [19], а також, якщо їх конструкція та програмне забезпечення відповідає конструкторсько-технологічній і програмній документації виробника (ст. 12 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5]).

Неможливо не згадати, що з 01.08.2020 року було запроваджено позитивне нововведення застосування програмних пристроїв, які є альтернативою для звичайних касових апаратів. Даний вид РРО – це програмний, програмно-апаратний або програмно-технічний комплекс у вигляді технологічного та/або програмного рішення, що використовується на будь-якому пристрої та в якому фіскальні функції реалізовані через фіскальний сервер контролюючого органу і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів (наданні послуг), операцій з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі та/або реєстрації кількості проданих товарів (наданих послуг), операцій з приймання готівки для подальшого переказу [72, с. 6]. Тобто, це звичайна

програма/додаток, який завантажується на будь-який пристрій і здійснює фіскалізацію шляхом реєстрації чеків РРО на сервері податкової служби через мережу Інтернет.

Застосування програмного РРО має ряд переваг: незважаючи на використання програмних реєстраторів розрахункових операцій (далі – ПРРО) в онлайн режимі у разі екстрених ситуацій, наприклад відсутності Інтернету, ПРРО можуть працювати в режимі офлайн до 36 годин підряд; зручність (можливо працювати та закривати касу (подавати денний звіт) незалежно від місця знаходження [59, с. 43]); економність (досить мати «хмарне рішення» (тобто це технологія, при якій обробка і зберігання інформації відбувається не на власних комп'ютерах, а в іншому місці), яке автоматично фіскалізує платежі на адресу підприємства (безкоштовно) [62, с. 139]); простий механізм (передача даних здійснюється в автоматичному режимі, не потрібно створювати Z-звіти і роздруковувати їх); можливість створення власної версії програми РРО підлаштовану під суб'єкта господарювання (законодавством вимагається лише здійснення ПРРО фіскальних функцій та обов'язкове включення до Реєстру ПРРО). Ще на думку С. Барановської та К. Мицо ПРРО надає змогу керівнику підприємства або підприємцю контролювати своїх продавців в режимі онлайн [30, с. 92]. Також деякі науковці, наприклад Г. Дуда, виділяє однією з переваг спрощену систему реєстрації, яка здійснюється через електронний кабінет [41, с. 93]. Однак, реєстрація класичного РРО також може здійснюватися як в електронній формі, так і напряду відвідавши орган Державної податкової служби України на вибір підприємця.

Незважаючи на велику кількість позитивних ознак цього механізму, існують недоліки, які мають вважливе значення.

По-перше, ПРРО асоціюється з наданням чеку в електронному вигляді, це або відправка чеку на електронну пошту споживача, або сканування покупцем QR-коду чеку. Однак відповідно до проведеного дослідження у 2020 році громадською організацією «Інститут інноваційного врядування» за підтримки міжнародного фонду «Відродження» було з'ясовано, що понад 50% українців не

володіють цифровими навичками, 12 млн українців не користуються сучасними смартфонами [56].

Що тоді робити у випадку, якщо особа не має телефону, електронної пошти, адже відповідно до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] та п. 11 ст. 8 Закону України «Про захист прав споживачів» [6] під час продажу товару продавець зобов'язаний видати споживачеві розрахунковий документ встановленої форми.

Річ у тому, що Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] та Порядок реєстрації та застосування реєстраторів розрахункових операцій, що застосовуються для реєстрації розрахункових операцій за товари (послуги) (далі – Порядок № 547) [17] передбачають можливість надання чеку в паперовій та/або електронній формі, що надає право вибору продавцю. На нашу думку, необхідно забрати цю частку “або” й зобов'язати суб'єктів господарювання у будь-якому випадку мати можливість надати чек у паперовому вигляді на вимогу споживача. Тобто мати в обов'язковому порядку принтер, за допомогою якого власник ПРРО зможе видрукувати паперову версію чеку.

По-друге, не зважаючи на віднесення до позитивних ознак можливість створення власної версії програми РРО це має певні ризики. Застосування будь-якого ПРРО не вимагає його сертифікації чи проходження експертиз, що на нашу думку сприяє ризику достовірності інформації та може містити будь-які механізми для її спотворення. У порівнянні з ПРРО за РРО відповідальні центри сервісного обслуговування РРО з якими суб'єкти господарювання укладають договори про співпрацю. Було б доцільним запровадити механізм перевірки створених самими продавцями ПРРО та забезпечити отримання спеціальної ліцензії для виробників ПРРО з метою продажу.

По-третє, реєструючи ПРРО за формою № 1-ПРРО, яка міститься в додатку 1 Порядку №547 [17] у заяві потрібно обрати тип ПРРО, тобто де його суб'єкт господарювання буде застосувати: стаціонарний, пересувний, каса

самообслуговування чи інтернет торгівля. Досить поширеною практикою є існування малого бізнесу, який одночасно здійснює продаж товару у магазині та паралельно отримує Інтернет замовлення, які підготовлює до відправки в тому ж самому приміщенні і як правило ці дві функції робить один й той самий продавець. Було б логічно мати один ПРРО для здійснення даних дій, однак на практиці цього зробити не можна, адже неможливо поставити дві галочки у пункті тип ПРРО. Тобто продаючи той самий товар, за тим самим місцем знаходження продавцю потрібно мати два ПРРО, що створює незручність та плутанину для суб'єкта господарювання. Як відомо, ПРРО є всеохопним та гнучким механізмом, він не приєднаний до певного місця, а реєстрація чеків здійснюється безпосередньо на сервері Державної податкової служби. Тому ми вважаємо, було б доцільно дозволити використовувати один ПРРО коли одна торгова точка збігається з Інтернет-магазином.

Ще одним нововведенням, яке на жаль не набуло свого практичного значення була спроба запровадити механізм «Кешбеку». Він передбачав компенсацію споживачу коштів за придбаний товар у разі надання продавцем чеку, який не містився у базі Державної податкової служби. Детальніше про даний механізм розглянуто у п. 3 розділу 1 цієї роботи.

Варто зазначити, що механізм «Кешбеку» позитивно б посприяв до залучення проведення більшої кількості перевірок державними органами податкової служби. На нашу думку, звернення громадян є головною підставою для фактичних перевірок законного використання РРО/ПРРО.

Головною метою органів нагляду є контроль відповідності до всіх вимог, у тому числі й вимог Європейського Союзу [64, с. 155]. Однак, відповідно до статистики, яка була надана Державною податковою службою, у 2019 році було проведено 16 373 перевірки, а у 2020 році – 16 565 [32]. Тобто цифра майже не змінилася, незважаючи на те, що кількість зареєстрованих суб'єктів господарювання зросла: на початок 2020 року кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців в Україні було на 19,8 тис. більше, ніж на початок 2019 року, а юридичних осіб стало на 52 тис. більше [39].

На нашу думку, потрібно створити мотивацію для споживачів задля перевірки ними чеків та зверненні до Державної податкової служби України зі скаргами стосовно виявлення правопорушень у сфері РРО. Для цього необхідно:

- запровадити можливість перевірки фіскальності чеку відразу після здійснення покупки (у випадку застосування продавцем ПРРО), хоча б у великих торгових центрах розмістити спеціальні пристрої для даної функції. По-перше, це надасть можливість особам, які не мають технологій, перевірити чек. По-друге, особи не будуть забувати про можливість це зробити та на місці маючи чек на руках зможуть перевірити його фіскалізацію;
- створити спеціальний безкоштовний мобільний додаток для молодого покоління, який міститиме не лише функцію перевірки чеку, але й відправки запиту до Державної податкової служби про порушення;
- застосувати фінансову перевагу для споживачів, наприклад, як передбачав проект розпорядження Кабінету міністрів України «Концепції лібералізації та здешевлення умов застосування суб'єктами господарювання реєстраторів розрахункових операцій» [22] передбачити право фізичних осіб на зменшення сум податків, які вони зобов'язані сплатити, на певний відсоток від їх витрат, які підтверджуються фіскальними чеками, а також запровадити Національну програму «Візьми фіскальний чек», яка передбачатиме розіграш грошової винагороди за зареєстрованими фіскальними чеками РРО, які відіграватимуть роль лотерейних білетів.

Для правильної видачі чеку, він повинен відповідати формі та змісту передбаченому Положенням про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів [19]. Однак, необхідно зазначити, що з 01.08.2021 року у розрахунковому документі в найменуванні всіх підакцизних товарів в обов'язковому порядку мають вказуватися коди УКТЗЕД (хоча раніше дана вимога застосовувалася лише до пального). А також суб'єкти господарювання, які є платниками акцизного податку мають вказувати окремим рядком літерне позначення, розмір ставки та загальну суму такого податку.

Варто нагадати, що перелік підакцизних товарів та їх коди УКТЗЕД передбачені ст. 214 Податкового кодексу України [2]. Досить важливо зазначити, що даний код має міститися саме у рядку 7 чеку. Це іноді призводить до незручностей для продавця, тому що назва може бути великою та не влізати у повному розмірі. Тому доводиться максимально скорочувати текст, однак з цим потрібно бути обережним, адже споживач повинен розуміти зміст даних скорочень.

Маємо визнати, що дане нововведення має позитивне значення, адже допоможе ідентифікувати товар, визначити ставку мита, заходи контролю, а також допоможе спростити ведення митної статистики.

Суттєвих змін стосовно особливостей використання РРО/ПРРО зазнали ФОПи, було запроваджено обов'язкове використання РРО даними суб'єктами господарювання, які входять до II та III груп платників єдиного податку при проведенні готівкових розрахунків зі споживачами. Більш детально про особливості даних змін до законодавства було проаналізовано у п. 2 розділу 1 даної роботи.

Однак, незважаючи на вищезазначені зміни стосовно обов'язковості застосування РРО/ПРРО в Постанові Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів» [15] у п. 11 зазначається, що суб'єкт господарювання самостійно вирішує питання забезпечення торговельних приміщень (місць) реєстраторами розрахункових операцій. Дана норма створює колізію у відношенні обов'язковості встановлення РРО для певних суб'єктів господарювання, які здійснюють торговельну діяльність. А. А. Рачинська та О.К. Намясенко пропонують доповнити п. 11 абзацом третім наступного змісту: «Суб'єкт господарювання, що здійснює торговельну діяльність зобов'язаний встановити РРО відповідно до вимог законодавства, крім випадків, якщо здійснювана ним діяльність підпадає під перелік видів, щодо яких законодавством не передбачено обов'язкове встановлення РРО» [60, с. 50].

Доповнюючи застарілі та не актуальні норми, законодавець не забув про зміну штрафів, які були встановлені аж у 2000 році. Звичайно вони були збільшені, однак їх розміри та за які порушення вони застосовуються досліджено у п. 1 розділу 2.

Варто згадати, що відповідно до ст. 3 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] та п. 1 Положення про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів [19], розрахункові документи потрібно надавати на повну суму товару чи послуги. Дані правила виділяє й О.В. Чернецька [70, с. 286]. Однак у повсякденному житті все популярнішим стає купівля товарів з розстроченням платежу, адже набагато вигідніше оплачувати товар частинами щомісяця при цьому користуватися товаром вже зараз. Відповідно до загальнодоступного інформаційно-довідникового ресурсу ДПС: розрахункові операції у разі проведення розрахунків за попередню (авансову) оплату за товар (послугу) проводяться через РРО з зазначенням у касовому чеку «передоплата товарів» або у разі проведення розрахунків за відстроченим платежем – проводяться через РРО з використанням режиму попереднього програмування «погашення кредиту» [38]. Останній розрахунок готівковим розрахунком за відстроченим платежем повинне проводитися через РРО з використанням режиму попереднього програмування найменування, цін товарів (послуг). Дане правило вже почали підтримувати науковці, наприклад Петренко Сергій [54, с. 40].

Задля уникнення розбіжностей та просвітлення чіткості, зрозумілості норми, на нашу думку, необхідно внести зміни до ст. 3 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] та п. 1 Положення про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів [19], зазначивши одним з обов'язків суб'єктів господарювання “при здійсненні проведення розрахунків за попередньою (авансовою) оплатою за товар її

необхідно проводити через РРО із зазначенням у чеку «передоплата товарів», а у разі відстрочення платежу – «погашення кредиту»”.

1.2. Особливості ведення господарської діяльності із застосування реєстраторів розрахункових операцій для фізичних осіб-підприємців

Однією з причин запровадження чималої кількості змін для ФОПів у сфері РРО, стало те, що багато підприємців, які не використовують РРО, занижують обороти. Це дозволяє їм залишатися на спрощеній системі оподаткування, що дає їм можливість платити менше податків, ніж самозайняті особи, що перебувають на загальній системі оподаткування.

Запровадження РРО для ФОПів має свої переваги та недоліки. До позитивних сторін слід віднести виконання програми Міжнародного валютного фонду, оскільки розширення застосування РРО є зобов'язанням перед фондом. За умови збереження існуючої активності бізнесу можливе зростання надходжень до бюджету, підвищення дисципліни для окремих категорій платників податків і вирівнювання умов ведення бізнесу для платників загальної та спрощеної систем оподаткування [44, с. 34].

Можливо лише уявити кількість ФОПів, які занижують обороти, тим самим призводячи до втрат бюджету. Взагалі як експерти, так і самі підприємці визнають наявність проблем зловживання спрощеною системою оподаткування в Україні, які коштують щорічно державі від 6 до 8 мільярдів гривень втрат надходжень до бюджету [63, с. 129].

Наступною перевагою є підвищення рівня захищеності прав споживачів. Адже, користуючись РРО підприємець повинен забезпечити видачу покупцю фіскального чеку, в якому фіксується дата придбання товару або надання послуги, її вартість, місце купівлі, а також міститься інформація про виконавця послуги або продавця товару. Саме це і дає гарантію споживачу захистити свої права у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язань продавцем товару або надавачем послуги.

Недоліком РРО є те, що для звичайного ФОПа, котрий не завжди діяв в межах законодавства та сплачував не всі податки, приховуючи прибуток, застосування РРО є проблемою, адже йому легше відійти в «тінь», ніж почати сплачувати податки відповідно до норм закону. Тобто, ми зможемо побачити не виведення з тіні бізнесу, а навпаки загрозу, що мікробізнес заховається від офіційної реєстрації та взагалі не буде сплачувати податки. Усе це можливо через: вартість касових апаратів. Мова йде не про сам касовий апарат, адже тепер можливе використання ПРРО, який є безкоштовний. Йдеться про їх обслуговування у разі поломки, оплату праці спеціальних осіб, які будуть здійснювати їх облік, допомагатимуть запрограмувати весь перелік товарів. Стосовно ПРРО, то хоч він і є безкоштовним, однак потрібен для нього носій: телефон або планшет, тому що ФОП навряд буде використовувати даний вид РРО на своєму персональному смартфоні. А якщо торгових точок декілька, тоді витрат стає більше. Також ПРРО не завжди можна використовувати, існує виключення: використання програмних реєстраторів розрахункових операцій при оптовій та/або роздрібній торгівлі пальним забороняється. Це передбачено ст. 3 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5].

У 2021 році залишається чотири групи платників єдиного податку. Всі нищезазначені особливості застосування РРО відносяться лише для них. Усім фізичним особам-підприємцям, які знаходяться на загальній системі оподаткування в обов'язковому порядку потрібно мати РРО, без виключень.

Відповідно до п. 4 ст. 291 Податкового кодексу України [2], платниками єдиного податку є ФОПи, які:

- 1 група: не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

- 2 група: здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб, а також обсяг доходу не перевищує 834 розміри мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.
- 3 група: не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;
- 4 група стосується виключно сільськогосподарської продукції.

Початок процесу законодавчого закріплення обов'язковості РРО для фізичних осіб-підприємців відбувся відносно нещодавно, але вже викликав чимало дискусій та конфліктів. Запровадження нового механізму почалося ще з 2017 року, коли було введено в дію обов'язковість застосування РРО для платників єдиного податку, які здійснюють реалізацію технічно складних побутових товарів, що підлягають гарантійному ремонту, незалежно від обсягу доходу. А з 01.01.2019 року до них долучилися ще й лікарські засоби і вироби медичного призначення. Однак на цьому все не закінчилося, постійно вносилися зміни, нові законопроекти, які так і не набували чинності, що і викликало занепокоєння самозайнятих осіб.

Як вже було зазначено, Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] регулює правові відносини у сфері застосування РРО та/або ПРРО. Його дія поширюється на всіх суб'єктів господарювання, в тому числі на фізичних осіб-підприємців.

Платникам єдиного податку необхідно встановити РРО та формувати фіскальний чек на кожну покупку, оплачену готівкою або картою, однак існує багато виключень, які будуть розглянуті згодом.

Реєстрація РРО для фізичних осіб-підприємців відбувається за аналогічною процедурою, як і для юридичних осіб. Однак існують декілька особливостей, про які варто згадати.

Головне управління ДПС у Дніпропетровській області звертає увагу, якщо місце проживання фізичної особи – підприємця є місцем, де провадиться підприємницька діяльність, або воно пов'язане зі здійсненням підприємницької діяльності, то ФОП відповідно до вимог п. 63.3 ст. 63 Податкового кодексу України [2] має подати повідомлення про об'єкти оподаткування або об'єкти, пов'язані з оподаткуванням, повідомивши про місце проживання як про об'єкт оподаткування, після чого на такий об'єкт може бути зареєстровано реєстратор розрахункових операцій (РРО) та/або програмний РРО (ПРРО) [61]. У іншому випадку, РРО підлягає реєстрації у податковій службі за місцем знаходження фізичної особи-підприємця.

Варто наголосити, що для застосування РРО/ПРРО фізичній особі – підприємцю необхідно отримати електронну печатку. Даний вид довірчих послуг був запроваджений після набрання чинності Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» та інших законів України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі та послуг [7].

Слід зазначити, що на кожний РРО формується окремий кваліфікований сертифікат електронної печатки, тому фізична особа-підприємець подає окремий пакет документів на кожний РРО. Перелік документів можна переглянути у розділі Отримання електронних довірчих послуг, у тому числі для програмних РРО затвердженого Кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг Інформаційно-довідкового департаменту ДПС [47].

На сьогоднішній день, відповідно до п. 296.10 Податкового кодексу України [2] РРО/ПРРО не застосовуються лише платниками єдиного податку

першої групи. Необхідно зазначити, що перша група може працювати без РРО без будь-яких умов, крім випадків, коли ФОП займається продажем товарів, які підпадають під технічно складні побутові, що підлягають гарантійному ремонту, лікарські засоби та інші товари, які вимагають обов'язкового застосування РРО. Також, сама по собі ця група має деякі обмеження: обсяг доходу не повинен перевищувати 1 002 000 грн. (у 2021 році), а також дуже обмежена за видами діяльності – це лише роздрібна торгівля на ринках, як вже було зазначено вище, та надання побутових послуг за визначеним переліком (п. 291.7 ст. 291 Податкового кодексу України) [2].

Застосування РРО для 2-4 груп зазнало чималу кількість змін у законодавстві. Ще наприкінці 2019 року, планувалося запровадження з 1 січня 2021 року обов'язковості РРО для 2-4 груп незалежно від виду діяльності. Однак спочатку дане запровадження було перенесено на 1 квітня 2021 року, причиною якого була пандемія коронавірусної хвороби (COVID-19), та економічна рецесія економіки, яка негативно вплинула на життя людей, завдала шкоди економіці в цілому. Через це особливо тяжкі наслідки несе малий та середній бізнес, тому задля його підтримки відбулося відтермінування строків.

План розширення сфери застосування РРО для фізичних осіб-підприємців 2-4 групи планувався у два етапи: першим було запровадження РРО для підприємців, які здійснюють ризикові види діяльності. А другим вже запровадження остаточного принципу «РРО для всіх», окрім першої групи. Однак і цього не сталося через мітинги, протести та виступи, які відбувалися в листопаді-грудні 2020 року. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо лібералізації застосування реєстраторів розрахункових операцій платниками єдиного податку та скасування механізму компенсації покупцям (споживачам) за скаргами щодо порушення встановленого порядку проведення розрахункових операцій частини суми застосованих штрафних санкцій» (далі - Закон № 1017-IX) [9] так зване «РРО для всіх» перенесено на 1 січня 2022 року та буде запроваджене без етапів.

Відповідно до п. 61 підрозділу 10 Податкового кодексу України [2] упродовж 2021 року ФОП – платники єдиного податку II – IV груп не застосовують РРО/ПРРО, якщо обсяг їхнього доходу протягом календарного року не перевищує 220 розмірів мінімальної зарплати, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року. Як відомо, розмір мінімальної заробітної плати у 2021 році становить 6 тис. грн., отже, граничний обсяг доходу, який не вимагає застосування РРО/ПРРО у 2021 році – 1320000 грн. У разі перевищення даного ліміту фізична особа-підприємець повинна зареєструвати РРО/ПРРО та почати використовувати його з першого числа першого кварталу, чергового за виникненням такого перевищення, та триває в усіх майбутніх податкових періодах протягом реєстрації суб'єкта господарювання як платника єдиного податку.

Як зазначає, М.О. Кархут, з 01.01.2020 року по 31.12.2020 рік обсяг доходу ФОПів 2-4 груп склав 1 млн. грн. [46, с. 117]. Тому досить поширеним питанням у кінці попереднього року було: якщо у 2020 ФОП перевищив дохід у 1 млн грн., чи потрібно застосовувати РРО у 2021 році? Відповідь на дане питання міститься в загальнодоступному інформаційно-довідниковому ресурсі ДПС [43]: якщо обсяг доходу за 2020 рік фізичними особами – підприємцями платниками єдиного податку другої – четвертої груп перевищив 1000000 грн., то такі платники мають застосовувати РРО та/або програмні РРО (далі – ПРРО) при здійсненні готівкових розрахунків у обов'язковому порядку. Тобто, відповідь на питання: потрібно.

Однак існують винятки, коли незалежно від обсягу доходу застосування РРО є обов'язковим. Перелік таких підстав передбачена п. 61 підрозділу 10 Податкового кодексу України [2]:

- реалізація технічно складних побутових товарів, що підлягають гарантійному ремонту (перелік затверджено Постановою про затвердження переліку груп технічно складних побутових товарів, які підлягають гарантійному ремонту (обслуговуванню) або гарантійній заміні, в цілях застосування реєстраторів розрахункових операцій [13]);

- реалізація лікарських засобів, виробів медичного призначення та надання платних послуг у сфері охорони здоров'я;
- реалізація ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння.

З перенесенням «РРО для всіх» на 1 січня 2022 року було перенесено обов'язкове застосування РРО для ризикових видів діяльності, перелік якого було розширено. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі і послуг» (далі – Закон № 129-IX) [9] до вищезазначеного переліку з 1 січня 2021 року було додано:

- реалізацію товарів (надання послуг) через мережу Інтернет;
- роздрібну торгівлю вживаними товарами в магазинах (група 47.79 КВЕД);
- діяльність ресторанів, кафе, ресторанів швидкого обслуговування, якщо така діяльність є іншою, ніж визначена пунктом 11 статті 9 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5];
- діяльність туристичних агентств, туристичних операторів;
- діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщення (група 55.10 КВЕД);
- реалізацію текстилю (крім реалізації за готівкові кошти на ринках), деталей та приладдя для автотранспортних засобів відповідно до переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України. Незважаючи на наявність цього виду реалізації у Законі, однак тепер цей вид діяльності не підпадає під ризикований вид діяльності. Адже відбулася втрата чинності Постанови «Про затвердження переліку текстилю, під час реалізації якого (крім реалізації за готівкові кошти на ринках) застосовуються реєстратори розрахункових операцій та/або програмні реєстратори розрахункових операцій, та переліку деталей та

приладдя для автотранспортних засобів, під час реалізації яких застосовуються реєстратори розрахункових операцій та/або програмні реєстратори розрахункових операцій» [11] на підставі Постанови «Про визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 р. № 634» [12]. Вважаємо за доцільне внести зміни до Закону № 128-IX [3] прибравши даний вид діяльності з переліку ризикованих.

Важливо пам'ятати, що ФОП II-IV групи повинні обов'язково використовувати РРО не лише у випадках перевищення доходу встановленого ліміту, а й при введенні роздрібною торгівлі підакцизними товарами. Відповідно до ст. 215 Податкового кодексу України [2], до таких товарів належить: спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу «живого» бродіння); тютюнові вироби; рідини, що використовуються в електронних сигаретах; пальне; автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення осіб та вантажу; електрична енергія.

Необхідно зазначити, що існують виключення, деталізують які працівники Податкової служби. С. Верланов зазначив, що якщо розрахунки за придбаний товар (послугу) проводяться у безготівковій формі без застосування платіжних карток і кошти перераховуються з поточного рахунку покупця на поточний рахунок продавця, така операція не потребує застосування РРО. Теж саме стосується випадків, коли покупець розраховується з продавцем шляхом внесення коштів через банк для подальшого їх зарахування на поточний рахунок продавця [53]. «Спрацьовує» звільнення, передбачене для банківських операцій відповідно до пункту 2 статті 9 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5].

Якщо контролювати використання РРО та фіскальність чеків юридичних осіб більш реально, то здійснювати дане спостереження самозайнятими особами стає все складніше через їх кількість та складність місцезнаходження. Тому на нашу думку, можливість з 1 січня 2021 перевірки споживачем чеку на сайті

Державної податкової служби та подати скарги у разі про відсутності про нього інформації було здійснено більше для нагляду за діяльністю ФОПів.

За порушення приписів закону ФОП повинна буде заплатити штраф, який аналогічний юридичним особам (п.1 розділу 2 даної роботи). На нашу думку, для фізичних осіб-підприємців їх суми є досить високими, які будуть призводити того ж малий бюджет особи до банкрутства.

Варто зазначити, що Пономарьова Т.В. та Гриневич К.С., виділяють ще одну цікаву зміну для спрощенців, а саме скасування Книги обліку доходів (і витрат) [57, с. 52], які були відмінені Законом України № 786-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо функціонування електронного кабінету та спрощення роботи фізичних осіб-підприємців" від 14.07.2020 р. [10].

1.3. Міжнародний досвід використання реєстраторів розрахункових операцій

РРО в Україні не вважається усталеним механізмом, адже існує не так довго й потребує чималу кількість змін до законодавства. Багато країн запровадили фіскалізацію розрахункових операцій, досвід яких міг би позитивно вплинути на розвиток РРО в нашій країні. Саме тому проаналізуємо їх етапи формування та запровадження вище зазначеного механізму для черпання позитивних нововведень.

Першою країною, яка передбачає сучасну систему фіскалізації є Чехія. У даній країні все відбувається за допомогою Інтернет мережі, через яку записується кожен касовий чек у момент оплати товару або послуги. Фіскалізація на основі програмного забезпечення охоплює відправку транзакції до фінансового управління країни для авторизації, яке у швидкому порядку повертає унікальний код чеку продавцю. Даний спосіб запроваджено не лише в Чехії, а й в Словенії та Хорватії. Також, працюють спеціальні додатки, наприклад Poster POS, який здійснює друк фіскальних чеків. За допомогою додатку суб'єкт

господарювання може продавати фіскальні товари через платіжний термінал, дані про продаж також будуть надіслані до податкового органу.

Приймаючи рішення про фіскалізацію в Україні, депутати наводили успішний приклад Грузії, однак насправді не все так прекрасно в реаліях. Процес фіскалізації країна почала ще у 2011 році, він передбачав запровадження касових апаратів, які за допомогою системи GPRS передавала дані до Служби доходів. Тоді існували пільги для грузинських бізнесменів, що проявлялися від безкоштовної контрольної-касової техніки до звільнення від касових апаратів в цілому. Також задля мотивації та підтримки реформи було запроваджено фіскальну лотерею, процес якої був вже відомий на прикладі інших країн: Тайвань (1952), Мальта (1997), а пізніше прикладу послідували Словаччина (2013) та Португалія (2014). Фіскальна лотерея полягала у тому, що один чек – це лотерейний білет, споживачу потрібно було лише за допомогою мобільного телефону внести у спеціальний додаток номер чеку [36, с. 8].

На сьогодні цей механізм у Грузії скасовано, однак за відгуками фахівців це нововведення трохи позитивно вплинуло на детінізацію економіки, однак більше нічого позитивного не принесло. Паралельно з цим діяв чималий штраф за невідачу чеку, а саме розміром 500 ларі, а для перевірок було залучено приватних контролерів, які й виявляли порушників та застосовували величезні штрафи. Саме ці жорстокі санкції й вплинули на негативну реакцію підприємців. Почалися масові порушення, а нормами закону просто нехтували суб'єкти господарювання. Тобто, не було жодних розрахунків соціально-економічного ефекту від нових змін до законодавства, що й призвело до таких наслідків. Замість мотивації та стимулювання до легального введення бізнесу країна призвела до необов'язковості виконання законів, саме через їх суворість, в наслідок чого відбувся розквіт порушень та корупції.

На нашу думку, суб'єкти господарювання бізнесу були просто не готові до таких різких та жорстоких нововведень. Потрібно було починати з малого та побачивши позитивну динаміку можна було б розглядати різні міжнародні стандарти контролю за діяльністю та дотриманням приписів законів

підприємцями. На жаль, Україна незважаючи на негативний досвід Грузії повторює ті ж самі шляхи фіскалізації, що вже спричинило бурю невдоволених відгуків суб'єктів господарювання, що проявляється у вигляді протестів та страйків, а також порушенням законів у сфері застосування РРО.

Ще однією країною, яка робить ставки на високі штрафи є Італія. Однак санкція застосовується не лише до продавця, тобто суб'єкта господарювання, а й до покупця. Наприклад, якщо споживач не вимагає чек, а бо ж відмовляється показувати його інспектору, виходячи з магазину, настає відповідальність.

Гарним прикладом країни, яка справді вдало здійснила заохочення підприємців та населення до використання РРО є Південна Корея. Це країна, яка спрямовує свої сили на стимулювання вигодами, а не залякування штрафами.

Ще з 2004 року у Південній Кореї діє програма під назвою «Система реєстрації чеків» (далі – CRS). Її метою є прозорість податкової звітності підприємства та покращення процесу адміністрування готівкових операцій. CRS передбачає миттєву передачу інформацію стосовно продажу товару або послуги через спеціально створену мережу операторів фіскальних даних на сервер фіскального органу. Важливо зазначити, що у суб'єктів господарювання існує вибір з яким оператором співпрацювати, адже їх існує близько 40. Для того, щоб споживач зрозумів про легальність та відповідність діяльності законодавства застосування РРО, кожен суб'єкт господарювання, який використовує програму CRS має спеціальний стікер прикріплений на касі або на вході в торгове приміщення. Після розрахунку готівкою споживач має попросити чек, що також має свої привілеї для покупців. Це проявляється в таких перевагах:

- розіграш у лотереї нагород до 10 тис. дол. щомісяця;
- податкових знижок, що розраховуються пропорційно сумі покупок платника податків за чеками зареєстрованими у CRS;
- грошових виплат членам суспільства, які повідомляють податкові органи про випадки торгівлі із відмовою видавати квитанції та касові чеки;

- відповідної PR-компанії Уряду, якою було охоплено 1,3 млн. чоловік та яка включала до себе розповсюдження 630 тис. рекламних листівок та SMS повідомлень [29, с. 8].

Процедура реєстрації чеку досить проста та зрозуміла для будь-якого покоління населення. Усе що потрібно зробити це зареєструватися на спеціальному порталі, де й реєструється квитанція.

Південна Корея проявляє свій розвиток у сфері PPO не тільки через CRS програму, але й через концепцію «Кешбек». Варто зазначити, що даний механізм був запроваджений і в Україні, навіть було додано норми в нормативно-правові акти, однак свого практичного значення так і не набуло через раптове скасування. Визначення «Кешбеку» збігається з поняттям у Південній Кореї. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі та послуг» [9], редакції від 02.04.2020 року, компенсація частини суми штрафних (фінансових) санкцій, визначених за даними СОД PPO, - це грошові кошти, що перераховуються покупцям (споживачам) за рахунок штрафних (фінансових) санкцій, застосованих контролюючими органами, за результатами проведеної перевірки за скаргою покупця (споживача) про порушення платником податків встановленого порядку проведення розрахункових операцій із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій.

Механізм «Кешбеку» у Південній Кореї мав такий самий вигляд, покупець перевіряв на фіскальність у офіційних базах даних отриманий чек, у разі не знаходження його там на продавця накладався штраф, а покупець отримував у короткий період гарантовану винагороду.

В Україні ж планувалося, що покупець повинен перевірити чи наданий розрахунковий документ міститься в базах даних Державної податкової служби. Можливість це зробити регулювалося та регулюється й досі ст. 5 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] контролюючий орган на запит покупця

через Електронний кабінет, що функціонує відповідно до статті 42-1 Податкового кодексу України [2], щодо перевірки справжності та достовірності розрахункового документа надає інформацію про суб'єкта господарювання, господарську одиницю та зарезервований фіскальний номер розрахункового документа.

У разі його відсутності, споживач мав би подавати скаргу до контролюючого органу, який в свою чергу проводив би перевірку суб'єкта господарювання. Та у випадку виявлення порушення у сфері розрахункових операцій стягувалася б штрафна санкція, яка компенсується споживачу. Однак відрахування здійснювалися на підставі оформленій відповідно до Порядку повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів затвердженого наказом Мінфіну від 03.09.2013 р. №787 [20] заяві на отримання компенсації у Державному казначействі України.

Дуже шкода, що даний механізм був скасований в Україні Законом № 1017-IX [8], адже як показує досвід Південної Кореї це допомогло б лише за декілька місяців провести в країні тотальну фіскалізацію та навести порядок у сфері роздрібної торгівлі. Справа в тому, що причини скасування даного механізму не було оголошено органами державної влади, його просто відмінили.

Можна зауважити, що це нововведення має низку плюсів. По-перше, даний механізм сприятиме зменшенню обсягів нелегальної торгівлі та виведенню з тіньового обігу частки готівкових розрахунків, що у свою чергу забезпечить сплату податків до держбюджету від суб'єктів господарювання, і, в цілому, дозволить створити більш справедливі та конкурентні умови ведення прозорого бізнесу в Україні. По-друге, «Кешбек» є особливо важливим безпосередньо для споживача, адже даний механізм діє як самозахист споживача від недобросовісного продавця. Кожен покупець може перевірити виданий йому чек на спеціальному сайті. Якщо він виявить, що виданий чек не зареєстрований у Державній податковій службі, він зможе звернутися до податкової подавши скаргу та отримати відшкодування – 100% вартості купленого товару. Проте,

тільки за умови, що вартість покупки перевищує 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – 850 грн.

Ще однією перевагою є виключення шахрайства з чеками. Державна податкова служба на запит Економічної правди пояснила, що підробити чек РРО неможливо, адже він буде фіскалізований на сервері контролюючого органу. Також частина фіскального номеру такого чеку буде формуватися самим пристроєм, а інша частина – сервером контролюючого органу. Тобто, фіксування проведення розрахункової операції буде здійснювати не лише контролюючий орган, а й дана дія залишиться в фіскальній пам'яті РРО [68].

Також, як було зазначено у п. 1 розділу 1 «Кешбек» сприяв би проведенню більшої кількості перевірок Державною податковою службою України та виявленню порушень суб'єктами господарювання у сфері РРО.

Поряд з перевагами наявні й недоліки. Відповідно до ст. 16¹ Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» в редакції від 18.03.2020 року [3], скарга може подаватися як в електронному, так і в письмовому вигляді. Різні способи подачі скарги є перевагою, адже електронна подача вимагає наявності електронного підпису, який наявний у малої кількості населення. Однак процес перевірки чеку здійснюється лише в Електронному кабінеті, що в свою чергу зменшить кількість охочих викрити недобросовісних продавців, адже люди похилого віку та ті кому важко освоїти гаджети не матимуть змоги здійснити дану процедуру перевірки. Для вирішення цього недоліку, на нашу думку, необхідно забезпечити можливість перевірки чеку за допомогою телефонних дзвінків, або безпосереднього звернення до органів Державної податкової служби.

Наступним мінусом можна назвати низьку обізнаність громадян про даний механізм. Перевагою Кореї було ще те, що проводилися постійні пояснення стосовно мети, порядку дії, методу застосування «Кешбеку». В Україні на жаль такого не було і ніхто до останнього не розумів, як це буде працювати, який алгоритм дій вимагає та до чого в результаті приведе. З огляду на це, пропонуємо

залучити всеможливі ресурси для ознайомлення з цим нововведенням не лише суб'єктів господарювання, але й споживачів. Зробити це можна, через Інтернет мережу шляхом висвітлення новини на сайтах, у соціальних мережах органів державної влади. Також, в умовах цифрових технологій майже всі державні структури мають свої канали на платформі "Youtube", цим можна було б скористатися та замовити рекламу для поширення інформації.

Ще одна проблема – неможливість встановлення контролюючим органом факту купівлі товарів особою, яка подала заяву на повернення суми вартості товару. Чек можна використати чужий, а в самих операціях під час розрахунку готівкою ніякої інформації про покупця немає, така як, наприклад, вказується при проведенні безготівкових розрахунків за допомогою банківської картки тощо.

З огляду на вищевикладене, вважаємо за необхідне відновити процес запровадження механізму «Кешбек» вирішивши вищезазначені проблеми у даному нововведенні.

Ще одним успішним засобом для боротьби з тінізацією доходів та запровадження чесної конкуренції в Україні, можна запропонувати досвід в Південній Кореї, а саме, обмеження використання готівки. На даний момент дана країна є однією з найменш залежних від готівки країн у світі. Лише за декілька років за допомогою пониженої ставці податку на дрібні розрахункові операції вдалося зменшити використання готівки на 15 % [40, с. 14-15]. Що звичайно полегшало контроль за розрахунковими операціями. Косенко Т.Г. та Амбарчян В.С., у своїй науковій роботі зазначають, що однією з переваг безготівкового обороту грошей є можливість контролювати законність грошових операцій, виявляти приховані доходи суб'єктів підприємницької діяльності. Тому понад 90% всієї грошової маси у розвинутих ринкових країнах складають безготівкові (депозитні) гроші [49, с. 1].

Найбільш прогресивним у безготівковому обороті коштів є Швеція. На готівку припадає 1,3% ВВП країни. Для порівняння, в США цей показник тоді становив 8,2%, а в Євросоні - 10,9% [71]. У цій країні у більшості автобусах та

тролейбусах не приймають готівкові розрахунки, навіть пожертви в церквах починають збирати у безготівковій формі. Звичайно існують ризики повного зникнення готівки, однак навіть на випадок збою здійснення електронних платежів, країна вирішила запровадити електронні крона, тобто національні гроші у цифровій формі.

Україна також не стоїть на місці у цьому розвитку. Зінченко Т.А. зазначає, що українці, у свою чергу, за підсумками 2017 року здійснили понад 3 млрд операцій за допомогою розрахункових карток на суму у 2,1 трлн гривень: це оплата в інтернеті і розрахунки в торговельних мережах, перекази з карти на карту. Обсяги безготівкових розрахунків у Україні збільшилися до 40% від загальної кількості всіх платежів. З 2013 року цей показник виріс більше ніж утричі. 40% всіх покупок в Україні вже здійснюються без паперових грошей [45, с. 51].

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

2.1. Відповідальність за порушення законодавства у сфері реєстраторів розрахункових операцій

Найпоширенішими порушеннями, які перебувають на розгляді у судах є непроведення розрахункових операцій через РРО, проведення на неповну суму розрахункову операцію та невидача фіскального чека. Відповідно до п. 111.1 ст. 111 Податкового кодексу України [2] за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності: фінансова, адміністративна та кримінальна.

Ухилення від сплати податків вважається злочином за який передбачена кримінальна відповідальність відповідно до ст. 212 Кримінального кодексу України [3]. Є.А. Степаненко зазначає, що особливістю даної статті є те, що вона не конкретизує які методи ухилення від сплати податків підлягають понесенню відповідальності. Проте, в судовій практиці за даною статтею притягуються переважно за неподання документів до податкових органів, приховування прибутку або інших об'єктів оподаткування, заниження об'єкту оподаткування, ухилення від взяття на податковий облік [65, с. 18].

У разі порушення законодавства щодо застосування РРО також застосовуються фінансові та адміністративні санкції. Про їх розміри та причини стягнення ми розглянемо детально у даному питанні.

Відповідно до п. 1 ст. 17 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» можна виділити такі види правопорушень:

- проведення розрахункових операцій з використанням РРО/ПРРО або розрахункових книжок на неповну суму вартості проданих товарів (наданих послуг);
- непроведення розрахункових операцій через РРО та/або ПРРО з фіскальним режимом роботи;
- невідача (в паперовому вигляді та/або електронній формі) відповідного розрахункового документа, що підтверджує виконання розрахункової операції, або проведення її без використання розрахункової книжки на окремому господарському об'єкті такого суб'єкта господарювання. Вищеперераховані порушення передбачають фінансові санкції у розмірах 100% вартості проданих з порушенням товарів, наданих послуг та виконаних робіт, якщо це вчинено вперше. Звісне за повторне правопорушення санкція більша та складає 150% вартості проданих з порушенням товарів, наданих послуг та виконаних робіт.

Варто зазначити, що дані санкції будуть діяти з 1 січня 2022 року, адже відповідно до п. 11 Прикінцевих положень Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5], до початку дії вищезазначених відсотків будуть діяти 10 та 50 відсотків відповідно. Причиною збільшення розміру штрафних санкцій стало те, що вони були прийняті ще у 2000 році. При цьому ніяких додаткових штрафів до вже передбачених Законом України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] не встановлюється.

Бувають випадки коли РРО виходить з ладу і направляти звіти немає можливості. Чи настає у такому випадку відповідальність та що робити у такій ситуації? Відповідь на дане питання дало Головне управління ДПС в Одеській області, зазначивши, що у разі неподання звітності, пов'язаної із застосуванням РРО, РК та копій розрахункових документів і фіскальних звітних чеків з РРО через дротові або бездротові канали зв'язку в разі обов'язковості її подання, протягом семи робочих днів та при цьому наявні відповідні документи, які

підтверджують факт пошкодження телекомунікаційної мережі, відключення електроенергії чи ремонту модему, то відповідальність за неподання такої звітності до суб'єкта господарювання не застосовується [33]. Варто зазначити, що відповідно до п. 2 ст. 14 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] ЦСО має протягом 7 робочих днів відремонтувати РРО та відновити його роботу. Відповідно до п. 29 Порядку технічного обслуговування та ремонту реєстраторів розрахункових операцій [16] після виконання робіт з гарантійного (післягарантійного) ремонту представник центру сервісного обслуговування вносить дані про ці роботи до відповідного розділу експлуатаційного документа.

У разі не здійснення свого обов'язку ввести в роботу РРО протягом 7 днів до ЦСО застосовується, відповідно до ст. 17¹ Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5], фінансова санкція у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат, встановлених законом на 1 січня податкового (звітного) року. Станом на 01.01.2021 рік розмір мінімальної заробітної плати в Україні становить 6000 грн. [51, с. 117]. Отже, штраф складатиме досить велика сума, а саме 30 тис. грн. Але це не єдині дії, які повинні здійснити ЦСО у разі порушення їхнього обов'язку. Відповідно до п. 4 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] у разі незабезпечення гарантійного ремонту реєстратора розрахункових операцій не пізніше сьомого робочого дня з дня прийняття в ремонт реєстратора розрахункових операцій ЦСО зобов'язані ввести в експлуатацію належним чином зареєстрований на суб'єкта господарювання резервний реєстратор розрахункових операцій. За нездійснення цих дій штраф сягає 6 тис. грн. Варто зазначити, що реєстрація резервного РРО аналогічна реєстрації звичайного РРО.

Наголошуємо, що Головне управління ДПС у Луганській області повідомили про ще одну можливість продовжувати здійснювати записи операцій з продажу товарів у разі поломки РРО, а саме проводити розрахункові операції з використанням книги обліку розрахункових операцій, яку використовують

суб'єкти господарювання звільненні від обов'язкового РРО. Галкін В.В. у своїх лекціях передбачає, що оприбуткуванням готівки в касах суб'єктів господарювання, які проводять готівкові розрахунки із застосуванням КОРО без застосування РРО, є занесення даних розрахункових квитанцій до КОРО [35, с. 37]. С.В. Коваль, у свою чергу, описує характеристику дій для використання вищезазначеного механізму: касир щоденно в кінці робочого дня підсумовує операції за день, виводить залишок готівки в касі на початок наступного дня і передає до бухгалтерії як звіт касира другі примірники, що є відривною частиною аркуша касової книги (копію записів у касовій книзі за день), з прибутковими й видатковими касовими ордерами під підпис у касовій книзі [48, с. 141]. Звичайно, КОРО має бути зареєстрованим та відповідати вимогам законодавству. У разі не відповідності нормам передбачена фінансова санкція у розмірі 50 нмдг.

Доречі, у разі внесення змін до РРО стосовно його конструкції та/або програмного забезпечення непередбачені конструкторсько-технологічній та програмній документації виробника застосовується штраф у розмірі 300 нмдг.

У разі неподання звітності до контролюючого органу звітності, пов'язаної із застосуванням РРО, РК та копій розрахункових документів і фіскальних звітних чеків з РРО та/або програмних РРО дротовими або бездротовими каналами зв'язку застосовується санкція у розмірі 30 неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Ольга Целуйко зображує зміну суми штрафу, до 19.04.2020 року до даного правопорушення застосовувалася санкція у розмірі 10 нмдг, тобто 170 грн. Зараз же це 510 грн, тобто 30 нмдг, адже 1 нмдг складає 17 грн. [69, с. 14].

Н.В. Дутова виділяє ще одне порушення за який настає аналогічна сума відповідальності, це у випадку ненадрукування контрольної стрічки або не створення в електронній формі на РРО або виявлено спотворення даних про проведені розрахункові операції, інформація про які міститься на такій контрольній стрічці [42, с. 123]. Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо лібералізації

застосування реєстраторів розрахункових операцій платниками єдиного податку та скасування механізму компенсації покупцям (споживачам) за скаргами щодо порушення встановленого порядку проведення розрахункових операцій частини суми застосованих штрафних санкцій» [9] було прибрано норму стосовно наявності штрафу за не створення контрольної стрічки в ПРРО. Однак, з огляду на пропозицію у п. 1 розділу 1 даної роботи, зобов'язати у обов'язковому порядку суб'єктів господарювання, які використовують ПРРО мати можливість надрукувати розрахунковий документ у паперовому вигляді, вважаємо за необхідність передбачити у Законі України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] аналогічну відповідальність за не створення контрольної стрічки в ПРРО, як і в РРО у розмірі 30 нмдг.

Варто зазначити, що 01.12.2020 року було звільнення від відповідальності за проведення розрахункових операцій через РРО або програмні РРО без використання режиму програмування найменування кожного товару (послуги), який не є підакцизним, ціни товару (послуги) та обліку їх кількості [34, с. 38].

На нашу думку це негативна зміна, адже Положенням про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 21.01.2016 № 13 [19] передбачено, що найменування товарів, їх цін та кількості є обов'язковими даними, які повинні бути зазначені у чеку. Порушення норми повинно тягнути за собою наслідки, тобто відповідальність. Вищезазначеним положенням зазначається, що за відсутності в документі хоча б одного з обов'язкових реквізитів, а також недотримання сфери його призначення, такий документ не прийматиметься як розрахунковий [19]. Звичайно, логічно можна дійти до висновку, що чек без найменування товарів, ціни та/або кількості буде вважатися таким, що не був наданий споживачеві, тому буде застосована санкція, яка була розглянута вище, у розмірі 100 % вартості проданих з порушенням товарів, наданих послуг та виконаних робіт.

Однак, ми вважаємо, цього недостатнім та основний нормативно-правовий акт, що регулює діяльність у сфері РРО має передбачати конкретні, зрозумілі та прямі норми, а не покладатися на логічні домисли суб'єктів господарювання та органів державної влади.

Тому, ми рекомендуємо, відновити п. 6 ст. 17 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] та передбачити відповідальність за проведення розрахункових операцій через РРО або програмні РРО без використання режиму програмування найменування кожного товару, який не є підакцизним, та/або послуги, ціни товару (послуги) та обліку їх кількості.

У свою чергу, для підакцизних товарів передбачена окрема норма для таких випадків. Відповідно до п. 7 ст. 17 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] у разі проведення розрахункових операцій через реєстратори розрахункових операцій та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій без використання режиму програмування найменування кожного підакцизного товару із зазначенням коду товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД, ціни товару та обліку його кількості передбачена відповідальність у розмірі 300 нмдг, тобто 5100 гривень.

Розглянувши головні, однак не всі можливі фінансові санкції, важливо не забувати про адміністративні штрафи. Вони, відповідно застосовуються до працівників підприємства, його посадових осіб. Наприклад, це можуть бути касири, які через незнання або неухважність призвели до наявності неправильних даних в розрахункових документах і звітних чеках, що в свою чергу фіксуються у фіскальній пам'яті РРО та передається контролюючому органу. Відповідно до ст. 155¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення [4] за порушення встановленого законом порядку проведення розрахунків у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг накладається адміністративна відповідальність саме на особу, яка їх проводила, у розмірі від 2 до 5 нмдг (від 5 до 10 нмдг за повторне вчинення такого ж протягом року), а для посадових осіб

від 5 до 10 нмдг (10 до 20 нмдг за повторне вчинення такого ж порушення протягом року).

Л. А. Буркова та О. Я. Журавель виділяють ще одне правопорушення за яке настає адміністративна відповідальність, це порушення порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), у тому числі перевищення граничних сум розрахунків готівкою тягне за собою накладення штрафу за перше порушення протягом календарного року: від 100 до 200 нмдг, тобто від 1 700 грн до 3 400 грн. За повторне порушення протягом календарного року: від 500 до 1 000 нмдг, тобто від 850 грн до 17 000 грн.) [31, с. 47]. Цей штраф накладається як на винних в таких порушеннях посадовців підприємств, так і на осіб-підприємців. Оскільки готівкові обмеження поширюються на обидві сторони — учасників розрахунків, то адміністративно може бути покарана особа кожної зі сторін, що здійснили готівкові розрахунки з порушеннями [36, с. 152].

С. Гром у своїй роботі зазначає, що адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – два місяці з дня його виявлення. Таким чином, для більшості правопорушень точкою відліку строку давності притягнення до адміністративної відповідальності є день вчинення правопорушення [37, с. 62].

Суб'єкти господарювання, а також їх працівники притягуються до відповідальності за результати перевірки. Відповідно до п. 75.1 ст. 75 Податкового кодексу України [2] контролюючі органи мають право проводити камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки. Однак для здійснення контролю у сфері РРО з боку органів державної податкової служби України частіше всього використовується фактична та документальні перевірки.

Документальні перевірки можуть бути планові та позапланові. Планові документальні перевірки проводяться відповідно до графіку перевірки та регулюється Порядком формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків у редакції Наказу Міністерства фінансів

України [21]. Позапланові у свою чергу проводяться поза планом-графіком перевірок.

У свою чергу фактичні перевірки проводяться без попередження суб'єкта господарювання, але за місцем фактичного провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника (пп. 75.1.3 п. 75.1 ст. 75 Податкового кодексу України [2]).

Красота О.Г. зазначає, що перед початком фактичної перевірки, з питань дотримання порядку здійснення розрахункових операцій та ведення касових операцій, посадовими особами податкових органів може бути проведена контрольна розрахункова операція [50, с. 614]. Тобто, податківці купують товари як звичайні споживачі, звичайно не попереджуючи суб'єкта господарювання. Таким чином, перевіряють як насправді підприємці виконують приписи закону, чи правильно оформлюють розрахункові операції.

На нашу думку, дана можливість перевірки суб'єкта господарювання насправді зможе з'ясувати, як здійснюють підприємці господарську діяльність зі звичайними споживачами.

2.2. Судова практика застосування законодавства про реєстратори розрахункових операцій

Розрахунковий документ має видаватися не лише у разі купівлі товару або надання послуги, але й, наприклад у разі приймання комерційними агентами банків та небанківськими фінансовими установами готівки для подальшого її переказу з використанням програмно-технічних комплексів самообслуговування (далі - ПТКС), за винятком ПТКС, що дають змогу користувачеві здійснювати виключно операції з отримання коштів [5].

Питання ПТКС має особливості застосування/незастосування РРО, які ми проаналізуємо на основі судової практики.

Наприклад, у постанові № 820/5745/17 Касаційного адміністративного суду Верховного Суду [25] розкрито питання чи потрібно використовувати РРО небанківськими установами у разі отримання оплати через ПТКС.

Справа в тому, що ТОВ "Фінансова компанія "Платіжний центр" звернулася до суду з позовом в якому просило скасувати податкове повідомлення-рішення. Дане рішення передбачало застосування штрафних санкцій до позивача у зв'язку з невикористанням РРО приймаючи готівку у розмірі 20 грн. для подальшого її переказу з використанням ПТКС.

Справа була розглянута трьома інстанціями. Суд першої інстанції у задоволенні позову відмовив через необхідність застосування РРО. Апеляційний суд рішення суду першої інстанції скасував, обґрунтовуючи свою позицію тим, що операція з переказу коштів не є розрахунковою, отже відсутні підстави для застосування штрафних санкцій за невикористання РРО при здійсненні розрахункових операцій.

Касаційний адміністративний суд Верховного Суду у задоволенні касаційної скарги відмовив та погодився з рішенням суду першої інстанції. Суд визначив, що відповідно до ст. 9 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] існують пільги щодо незастосування РРО, які поширюються на випадки

виконання банківських операцій та операції з використанням ПТКС, що дають змогу користувачеві здійснювати виключно операції з отримання коштів. Комерційні агенти банків та небанківські фінансові установи, здійснюючи операції з приймання готівки для подальшого її переказу з використанням ПТКС, мають використовувати РРО.

Позивач у справі була фінансова установа, а не банк, а також метою отримання готівки був її переказ, тому фіскалізація ПТКС була обов'язковою.

Кожного дня здійснюються тисячі онлайн купівель товарів та головним питанням стоїть: застосовувати чи не застосовувати РРО в розрахунках через Інтернет. У справі №520/7835/19 [26] фізична особа-підприємець звернувся до суду з позовом до Головного управління ДФС у Харківській області, Державної фіскальної служби України, у якому просила скасувати індивідуальну податкову консультацію ГУ ДФС.

У даній індивідуальній податковій консультації йшлося про те, що у випадку, коли споживач замовляв товар через мережу Інтернет та оплачував його за допомогою Liqpay, WayForPay і інших аналогічних способів, у разі доставки замовлення поштою або кур'єрською службою, суб'єкт господарювання в обов'язковому порядку має видати розрахунковий документ».

Справа виявилася досить спірною, тому що, по-перше, дійшла аж до найвищої інстанції – Касаційного адміністративного суду Верховного Суду, по-друге, рішення першої та другої інстанції виявилися різними. Варто зазначити, що правовий висновок цього рішення є прецедентним та вагомим для розвитку правовідносин у сфері РРО.

Суд першої інстанції скасував податкову консультацію, виходячи з того, що вона є поверхневою та неповною, начебто не визначено конкретні правовідносини, де потрібно застосувати норми Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5]. У свою чергу, суд другої інстанції скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове про відмову в позові. Підставою визнання консультації законною суд обґрунтував тим, що «надані АТ

КБ «ПриватБанк» послуги через систему LiqPay і ТОВ ФК «ВЕЙ ФОР ПЕЙ» через систему WayForPay фактично є послугами з технологічного та інформаційного обслуговування розрахунків за допомогою платіжних карток. Тому здійснення оплати за допомогою систем LiqPay та WayForPay не змінюють суті господарської операції, а отже і регулювання правовідносин, що виникають при цьому між сторонами.

Позивач подаючи скаргу, посилався на неможливість проведення оплати товару через реєстратор розрахункових операцій, адже така операція здійснюється на рахунок фінансової установи, а тому споживач може здійснити це в будь-який період дня, навіть в неробочі, святкові дні. Це в свою чергу, унеможливує проведення такої операції через РРО, друк чеку якого має відбуватися одночасно з розрахунковою операцією. Також, продавець, отримує гроші не відразу, можливі навіть надходження через декілька днів. Тобто, за позицією відповідача, РРО має бути роздрукований ще до моменту фактичного отримання коштів.

Стосовно вищезазначеного твердження Верховний суд визнав його безпідставним, оскільки в розрахункових операціях, зокрема з платіжними картками, ця обставина поширена, але це не змінює суті відповідної господарської операції — продаж товару з проведенням розрахункової операції, у рамках якої необхідно використовувати РРО.

На нашу думку, у такому випадку необхідно посилатися на індивідуальну податкову консультацію від 27.10.2020 р. № 4437/ІПК/99-00-07-05-01-06 (далі – податкова консультація № 4437/ІПК/99-00-07-05-01-06) [23]. У ній зазначається, що у випадках отримання оплати за товари в позаробочий час, ДФСУ рекомендує застосовувати РРО та/або ПРРО на підставі виписки фінансової установи про надходження коштів не пізніше наступного дня, з дотриманням хронології здійснення розрахункових операцій.

Однак виникає питання, а якщо наступний день є не робочим, що робити у такому випадку? Ми розуміємо, що дане поняття «наступний день» тлумачиться у вигляді наступного робочого дня. На підставі зробленого висновку,

пропонуємо доповнити законодавство України, а саме розділу 3 п. 5 Порядку реєстрації та застосування реєстраторів розрахункових операцій, що застосовуються для реєстрації розрахункових операцій за товари (послуги) [17]: У разі надходження оплати товарів в позаробочий час суб'єкт господарювання зобов'язаний застосувати РРО/ПРРО на підставі виписки фінансової установи про надходження коштів не пізніше наступного робочого дня, з дотриманням хронології здійснення розрахункових операцій.

Повертаючись до розгляду питання застосування чи незастосування РРО/ПРРО через системи Liqpay і WayForPay, Верховний Суд зробив висновок, що дані системи є платіжними сервісами, призначеними для спрощення проведення розрахунків між фізичними, юридичними особами та ФОП в мережі інтернет з використанням платіжних карток, і за своїм змістом вони є системами для надання послуг з еквайрінгу в дистанційному режимі [25]. А отже, у даній справі застосування РРО є обов'язковим.

Дане рішення сприяло поштовхом у вирішенні цього спірного питання. Існувало дві позиції з боку Національного банку України та Податківців.

Національний банк України листом від 30.12.2020 р. № 57-0009/80572 [24] визначив, що оплата за товари через Приват24, Ощад24, Монобанк, Liqpay шляхом переказу коштів з рахунку за розпорядженням клієнта є банківською операцією. А отже, застосування РРО/ПРРО не вимагається.

У свою чергу, відповідно до податкової консультації № 4437/ПК/99-00-07-05-01-06 [23] у разі отримання оплати за продані товари (надані послуги) із застосуванням платіжних карток, тобто із застосуванням інтернет-еквайрінгу або небанківських терміналів самообслуговування, або через додатки Приват 24, Монобанк та інше, застосування РРО та/або ПРРО є обов'язковим.

Отже, рішення Верховного Суду поставило крапку у питанні застосування/незастосування як у випадку використання системи Liqpay, так і Приват24, РРО є обов'язковим. Також, було з'ясовано, якщо була здійснена передоплата за допомогою вищезазначених систем, а доставка відбувається за

допомогою пошти чи кур'єрської служби, продавець має вкласти в поштове відправлення роздрукований на РРО розрахунковий документ установленої форми й змісту на повну суму проведеної операції, що підтверджує факт купівлі-продажу товарів.

Досить поширеною практикою застосування штрафних санкцій за небереження контрольних стрічок, які передбачені п. 5 ст. 17 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5]. Однак, існує практика, коли за результатами фактичних перевірок було накладено санкції за кожну небережену касову стрічку. Чи дійсно це правильні дії з боку контролюючих органів, вирішив Верховний Суд.

У справі № 822/2450/16 [27] Державна податкова служба стверджувала, що відповідальність передбачена Законом України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5] встановлена за кожну нестворену в електронній формі контрольну стрічку, тому фінансові санкції повинні застосовуватись з 01.01.2016 року за вчинення кожного зі 100 порушень, тобто за кожен день, що складає суму штрафних санкцій 17 000 грн.

На що Касаційний адміністративний суд Верховного Суду дав свою правову позицію, яка звучить так: вимоги цієї статті не передбачають застосування штрафних санкцій за кожний випадок не роздрукування суб'єктом господарювання, який здійснює розрахункові операції в готівковій та/або в безготівковій формі електронного документа, а встановлює відповідальність за щоденне не друкування на реєстраторах розрахункових операцій електронного документа, саме тому орган повинен був застосувати до позивача за вчинене порушення лише одну фінансову санкцію, яка складає десять неоподатковуваних мінімумів доходів громадян –170 грн. [27].

На нашу думку, позиція суду є правильною, з огляду навіть на ст. 61 Конституції України, відповідно до якої ніхто не може бути двічі притягнений

до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення [1].

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У результаті дослідження правового регулювання застосування реєстраторів розрахункових операцій, виконаного на основі аналізу чинного законодавства України та практики його застосування, іноземного досвіду, теоретичного осмислення низки наукових праць, нами сформовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства. Основні з них такі.

1. В Україні було запроваджено альтернативний вид РРО – програмний. Незважаючи на ряд переваг, ПРРО має чималу кількість недоліків. Тому пропонуємо забезпечити на законодавчому рівні обов'язок суб'єктів господарювання завжди мати змогу надавати чек у паперовому вигляді; запровадити механізм перевірки створених ПРРО та забезпечити отримання спеціальної ліцензії для виробників ПРРО з метою продажу; дозволити використовувати один ПРРО, коли одна торгова точка збігається з Інтернет-магазином. Ще однією інноваційною зміною законодавства України у сфері реєстраторів розрахункових операцій було запровадження обов'язку з 01.08.2021 року у розрахунковому документі в найменуванні всіх підакцизних товарів вказувати коди УКТЗЕД, порушення якого тягне за собою чималу санкцію, яка останнім часом була збільшена для всіх правопорушень.

2. Державна податкова служба не зацікавлена в здійсненні перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання законодавства стосовно РРО. Дієвим способом зміни цієї ситуації будуть скарги з боку покупців. Для цього варто на законодавчому рівні забезпечити можливість перевірки чеку у торгових центрах за допомогою встановленого пристрою; створити мобільний додаток для перевірки наданого розрахункового документу та відправки запиту до Податкової служби України; застосувати фінансові переваги для споживачів, що проявлятиметься у запровадженні Національної програми «Візьми фіскальний чек» та зменшенні сум податку. Обов'язкове використання РРО/ПРРО для фізичних осіб-підприємців, які належать до 2-4 груп єдиного податку, а також за

умови, якщо їх дохід впродовж цілого календарного року складає не більше 220 розмірів мінімальної заробітної плати було перенесено до 1 січня 2022 року. Виключення становлять ті суб'єкти господарювання, в яких діяльність пов'язана зі сферами з істотними ризиками ухилення від оподаткування та які у будь-якому випадку потребують застосування РРО.

3. Досвід іноземних країн передбачає низку ефективних механізмів для покращення застосування РРО. Вважаємо за доцільне в Україні запровадити досвід Південної Кореї, щодо механізму «Кешбеку». Цей механізм допоміг провести в країні тотальну фіскалізацію та впорядкувати розрахунки у сфері роздрібною торгівлі. З огляду на це, рекомендуємо запровадити механізм «Кешбек» в Україні, для покращення дії можливість перевірки чеку за допомогою телефонних дзвінків, або безпосередньо звернувшись до органів Державної податкової служби; провести ознайомлюючі заходи цього нововведення. Також, як Південна Корея, так і Швеція зображують ефективність обмеження використання готівки, що проявляється в ефективному контролі за розрахунковими операціями.

4. Аналіз судових рішень, що виносились адміністративними судами стосовно особливостей використання РРО та застосування відповідальності за вчинення правопорушень, свідчать про неоднозначність використання норм закону різними судовими інстанціями. У дослідженні судової практики було з'ясовано, якщо ПТКС, через який споживачі готівкою оплачують товар, належить банку тоді застосовувати РРО не потрібно, у іншому випадку підприємство має застосовувати РРО; незалежно від довготривалості не роздрукування суб'єктом господарювання контрольної стрічки він несе одноразову відповідальність; Ліqрау, WayForPay, Приват 24 та Монобанк вимагає РРО.

Проведеним дослідженням не вичерпуються всі аспекти проблем застосування РРО/ПРРО. З метою удосконалення чинного законодавства України з питань регулювання застосування РРО/ПРРО пропонуємо внести наступні **зміни** та **доповнення** до деяких законодавчих актів України, а саме:

– доповнити ст. 3 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», наступним змістом:

«при здійсненні проведення розрахунків за попередньою (авансовою) оплатою за товар її необхідно проводити через РРО із зазначенням у чеку «передплата товарів», а у разі відстрочення платежу – «погашення кредиту».

Що в свою чергу сприятиме зрозумілості процедури використання РРО у разі оплати товару не відразу на повну вартість товару;

– внести зміни до абзацу третього п. 11 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів», виклавши в наступній редакції:

«Суб'єкт господарювання, що здійснює торговельну діяльність зобов'язаний встановити РРО відповідно до вимог законодавства, крім випадків, якщо здійснювана ним діяльність підпадає під перелік видів, щодо яких законодавством не передбачено обов'язкове встановлення РРО»;

– відновити п. 6 ст. 17 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» та передбачити відповідальність за проведення розрахункових операцій через РРО або програмні РРО без використання режиму програмування найменування кожного товару, який не є підакцизним, та/або послуги, ціни товару (послуги) та обліку їх кількості;

– доповнити Порядок реєстрації та застосування реєстраторів розрахункових операцій, що застосовуються для реєстрації розрахункових операцій за товари (послуги) розділу 3 пунктом 5 таким текстом:

«у разі надходження оплати товарів в позаробочий час суб'єкт господарювання зобов'язаний застосувати РРО/ПРРО на підставі виписки фінансової установи про надходження коштів не пізніше наступного робочого дня, з дотриманням хронології здійснення розрахункових операцій».

Вважаємо, запропоновані пропозиції частково посприяють вирішенню правових проблем застосування РРО/ПРРО у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 22.10.2021).
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17>. (дата звернення: 22.10.2021).
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>. (дата звернення: 22.10.2021).
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80731-10>. (дата звернення: 22.10.2021).
5. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 р. № 265. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/265/95-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 22.10.2021).
6. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1023-12>. (дата звернення: 22.10.2021).
7. Про внесення змін до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» та інших законів України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі та послуг: Закон України від 20.09.2019. № 128-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/128-20>. (дата звернення: 22.10.2021).
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо лібералізації застосування реєстраторів розрахункових операцій платниками єдиного податку та скасування механізму компенсації покупцям (споживачам) за скаргами щодо порушення встановленого порядку проведення розрахункових операцій частини суми застосованих штрафних санкцій: Закон

України від 01.12.2020. № 1017-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1017-20>. (дата звернення: 22.10.2021).

9. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі і послуг: Закон України від 20.09.2019. № 129-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/129-20>. (дата звернення: 22.10.2021).

10. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо функціонування електронного кабінету та спрощення роботи фізичних осіб - підприємців: Закон України від 14.07.2020. № 786-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/786-20>. (дата звернення: 22.10.2021).

11. Про затвердження переліку текстилю, під час реалізації якого (крім реалізації за готівкові кошти на ринках) застосовуються реєстратори розрахункових операцій та/або програмні реєстратори розрахункових операцій, та переліку деталей та приладдя для автотранспортних засобів, під час реалізації яких застосовуються реєстратори розрахункових операцій та/або програмні реєстратори розрахункових операцій: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2020. № 634. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/634-2020-%D0%BF>. (дата звернення: 22.10.2021).

12. Про визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 22.07.2020. № 634: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 р. № 136. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/136-2021-%D0%BF>. (дата звернення: 10.03.2021).

13. Про затвердження переліку груп технічно складних побутових товарів, які підлягають гарантійному ремонту (обслуговуванню) або гарантійній заміні, в цілях застосування реєстраторів розрахункових операцій: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.03.2017. № 231. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/231-2017-%D0%BF>. (дата звернення: 22.10.2021).

14. Перелік окремих форм та умов проведення діяльності у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, яким дозволено проводити розрахункові операції без застосування реєстраторів розрахункових операцій

та/або програмних реєстраторів розрахункових операцій з використанням розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2000. № 1336. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1336-2000-%D0%BF>. (дата звернення: 22.10.2021).

15. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів: Постанова Кабінету міністрів України від 15.06.2006. № 833. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/833-2006-%D0%BF>. (дата звернення: 22.10.2021).

16. Порядок технічного обслуговування та ремонту реєстраторів розрахункових операцій: Постанова Кабінету міністрів України від 12.05.2004. № 601. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/601-2004-%D0%BF>. (дата звернення: 22.10.2021).

17. Порядок реєстрації та застосування реєстраторів розрахункових операцій, що застосовуються для реєстрації розрахункових операцій за товари (послуги): Наказ Міністерства фінансів України 14.06.2016. № 547. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0918-16>. (дата звернення: 22.10.2021).

18. Про затвердження Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій: Наказ Державної податкової служби України від 21.12.2020. № 744. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/v0744912-20>. (дата звернення: 22.10.2021).

19. Положення про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів: Наказ Міністерства фінансів України від 21.01.2016. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0220-16#Text>. (дата звернення: 22.10.2021).

20. Порядок повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів України від 03.09.2013. № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1650-13>. (дата звернення: 22.10.2021).

21. Порядок формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків: Наказ Міністерства фінансів України від 02.06.2015. № 524. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0751-15>. (дата звернення: 22.10.2021).

22. Про схвалення Концепції лібералізації та здешевлення умов застосування суб'єктами господарювання реєстраторів розрахункових операцій: Проект розпорядження Кабінетів міністрів України від 2007. URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/Kontseptsiya-RRO-v-10.docx>. (дата звернення: 22.10.2021).

23. Порядок застосування реєстраторів розрахункових операцій: Індивідуальна податкова консультація від 27.10.2020. 4437/ІПК/99-00-07-05-01-06.

24. Про використання систем дистанційного обслуговування: Лист Національного банку України від 30.12.2020. № 57-0009/80572.

25. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 25.03.2021. у справі №820/5745/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75775291>. (дата звернення: 22.10.2021).

26. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 16.04.2021. у справі №520/7835/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96339484>. (дата звернення: 22.10.2021).

27. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 04.12.2018. у справі № 822/2450/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78325744>. (дата звернення: 22.10.2021).

28. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та про внесення змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС від 30.05.2018. № 2018/843. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/984_010-18. (дата звернення: 22.10.2021).

29. Аналітична робота щодо шляхів лібералізації ринку РРО через впровадження технології «інноваційний (цифровий) РРО» (або «сервер розрахункових операцій»). Експерти групи Податкова та бюджетна реформа Реанімаційного пакету реформ. 2016. С. 1-16. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/Analitychna-robota-schodo-shlyahiv-liberalizatsiji-rynku-RRO-eksperty-RPR.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

30. Барановська С., Мицо К. Перспектива розвитку інформаційних технологій в оподаткуванні. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія». 2021. С. 91-93. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42606/1/%2B%D0%91%D0%90%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

31. Буркова Л. А., Журавель О. Я. Проблемні аспекти організації касових операцій на підприємствах та відповідальність за порушення касової дисципліни. «Фінансовий простір». 2020. № 4 (40). С. 42-49. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/793/946>. (дата звернення: 22.10.2021).

32. В 5 разів частіше стали штрафувати підприємців при роботі з РРО. Опендатабот: веб-сайт. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/prro>. (дата звернення: 22.10.2021).

33. Відповідальність суб'єктів господарювання за неподання контрольної звітної інформації по РРО у разі пошкодження телекомунікаційної мережі, відключення електроенергії чи ремонту модему. Головне управління ДПС в Одеській області: веб-сайт. URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/434287.html>. (дата звернення: 22.10.2021).

34. ЗІР: щотижневий огляд відповідей ДПС. *Вісник: офіційно про податки*. №9. 2021. URL:

<http://www.visnuk.com.ua/uploads/media/file/2021/03/05/ac3c2a8e6669afe0d819cf3f992dd737b9f80df7.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

35. Галкін В.В. Контроль і ревізія: URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9949/1/Kontrol-i-reviziia-kurs-lektsii.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

36. Гнесь М. О. Удосконалення обліку готівки в національній валюті на підприємствах України. Матеріали VIII Міжнародного круглого столу "Актуальні соціально-економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів". 2017. С. 149-153. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/10648/1/149-153.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

37. Гром С. Особливості накладення строків адміністративного стягнення. 2021. С. 61-65. URL: http://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/02/61-_Grom.pdf. (дата звернення: 22.10.2021).

38. Державна податкова служба України. Інформаційно-довідковий департамент ДПС. URL: <https://zir.tax.gov.ua/main/bz/exporttopdf/>. (дата звернення: 22.10.2021).

39. Державна податкова служба України. Кількість зареєстрованих фізичних осіб – підприємців в Україні продовжує зростати. URL: <https://www.tax.gov.ua/media-tsentr/novini/407585.html>. (дата звернення: 22.10.2021).

40. Дубровський В., Черкашин В., Гетьман О. Як зменшити можливості для ухилення від сплати податків при імпорті та продажі товарів, зокрема через зловживання спрощеною системою оподаткування? Видавництво інституту соціально-економічної трансформації. 2017. С. 1-36. URL: <https://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2017/04/Policy-paper-RRO-SSO-final-2017.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

41. Дуда Г. Використання реєстраторів розрахункових операцій при здійсненні касових операцій. 2021. С. 92-95. URL:

<http://188.190.33.55:7980/jspui/bitstream/123456789/8480/1/%D0%A0%D0%A4%D0%92-21-92-95.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

42. Дутова Н.В. Проблеми застосування реєстраторів розрахункових операцій. *Економіка і організація управління*. 2020. № 4 (40). С. 120-129. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/10195/10105>. (дата звернення: 22.10.2021).

43. Загальнодоступний інформаційно-довідниковий ресурс ДПС: запитання-відповідь категорія 109.02. URL: <http://zir.sfs.gov.ua/main/bz/view/?src=ques>. (дата звернення: 22.10.2021).

44. Загоруйко Т.М. Аналіз законодавчих змін стосовно застосування РРО в діяльності фізичних осіб-підприємців. *Облік, аналіз і контроль в управлінні суб'єктами економіки: тези доповідей V Міжнародної студентської наукової конференції*. Видавництво Львівської політехніки. 2019. С. 33-34. URL: https://www.conf.lviv.ua/wp-content/uploads/2019/11/Maket_2019__original.pdf#page=33. (дата звернення: 22.10.2021).

45. Зінченко Т.А. Безготівкове суспільство та значення готівки для населення. Видавництво Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. 2019. С. 50-52. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/32172/Siukf_19_10.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (дата звернення: 22.10.2021).

46. Кархут М.О. Особливості ведення діяльності у фізичних осіб-підприємців та їх зміни у 2020 році. *Облік, аналіз і контроль в управлінні суб'єктами економіки: тези доповідей V Міжнародної студентської наукової конференції*. Видавництво Львівської політехніки. 2019. С. 116–117. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/52986/2/2019_Karkhut_M_O-Osoblyvosti_vedennia_116-117.pdf. (дата звернення: 22.10.2021).

47. Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг Інформаційно-довідкового департаменту ДПС. Отримання електронних

довірчих послуг, у тому числі для програмних РРО. URL: <https://acskidd.gov.ua/etrusted-services>. (дата звернення: 22.10.2021).

48. Коваль С.В. Організація внутрішньогосподарського контролю розрахунково-касових операцій. Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: [колективна монографія]. 2020. С. 133-147. URL: http://dspace.ksau.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/3651/%d0%9c%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84i%d1%8f_2020%20%d0%9a%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%bb%d1%8c.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (дата звернення: 22.10.2021).

49. Косенко Т.Г., Амбарчян В.С.. Економічна сутність безготівкових розрахунків підприємства та їх значення в сучасних умовах господарювання. Тези IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки». Видавництво Київського національного університету технологій та дизайну. С. 1-3. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5892/100.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (дата звернення: 22.10.2021).

50. Красота О.Г. Фактична перевірка як одна із форм податкового контролю. Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. Конф. 2020. С. 613-615. URL: http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9725/1/ilovepdf_merged%20%281%29.pdf. (дата звернення: 22.10.2021).

51. Красноружева К. С., Ільєнко А. В. Сучасний стан мінімальної оплати в Україні. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених. Видавництво Кропивницького : РВЛ ЦНТУ. 2021. С. 117-119. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/10807/1/Materiali%20konferents%2016-04-2021%20CUNTU.pdf#page=118>. (дата звернення: 22.10.2021).

52. Мазурова І. В. Особливості застосування РРО фізичними особами підприємцями. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/11857/1/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%95%D1%82%D0%B0%D0%91%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D0%B8%D1%8F%202019-134.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

53. Перерахування коштів за товар чи послугу в безготівковій формі банківським переказом на поточний рахунок продавця без застосування платіжних карток не потребує РРО. URL: <https://if.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/400950.html>. (дата звернення: 22.10.2021).

54. Петренко С. Фіскальні чеки: як уникнути помилок. *Сучасні технології*. 2020. № 9. С. 39 – 41. URL: https://gera-service.com.ua/wp-content/uploads/2020/09/%D0%A4%D1%96%D1%81%D0%BA%D0%B0%D0%B%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D1%87%D0%B5%D0%BA%D0%B8%20%D0%B8%D0%B7%20FDK_09-2020_inet-2.pdf. (дата звернення: 22.10.2021).

55. Пінчук Т.А., Власов М.О. Проблемні питання розрахунків суб'єктів електронної комерції. Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. 2020. С. 240-242. URL: http://oia.lntu.edu.ua/files/2020/5_12_20_1.pdf#page=240. (дата звернення: 22.10.2021).

56. Понад 50% українців не володіють цифровими навичками – експерти. Укрінформ: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3327674-ponad-50-ukrainciv-ne-volodiut-cifrovimi-navickami-eksperti.html#>. (дата звернення: 22.10.2021).

57. Пономарьова Т.В., Гриневич К.С. Проблеми та шляхи удосконалення спрощеної системи оподаткування в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія «Економічна»*. 2020. №99. С. 50-56. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/16718/15520>. (дата звернення: 22.10.2021).

58. Попович О.В., Рожок О.А., Богославець Г.О. Особливості застосування реєстраторів розрахункових операцій для малого та середнього бізнесу в 2020-2021 рр. *«Молодий вчений»*. 2020. № 2 (78). С. 41-43. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/2/9.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

59. П'ятак М. А., Тимошенко О. В. Фіскалізація розрахункових операцій як спосіб подолання тіньової економіки. Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи в сучасних умовах: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 2021. С. 42-45. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10734/1/%d0%9f%27%d1%8f%d1%82%d0%b0%d0%ba.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

60. Рачинська А.А., Намясенко О.К. Окремі питання введення в дію реєстраторів розрахункових операцій для суб'єктів торговельної діяльності. *«Наукові тренди постіндустріального суспільства»*. 2020. Том 2. С. 48-51. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/article/download/968/987>. (дата звернення: 22.10.2021).

61. Реєстрація РРО/ПРРО для ФОП, який надає послуги з використанням Інтернет із власної квартири. Головне управління ДПС у Дніпропетровській області: веб-сайт. URL: <https://dp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/449554.html>. (дата звернення: 22.10.2021).

62. Рижова М.В. Використання програмного РРО для електронної торгівлі. Телекомунікаційний простір XXI сторіччя: ринок, держава, бізнес: Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції. 2020. С. 136-139. URL: http://213.160.139.43/uploads/1_2153_96569369.pdf#page=136. (дата звернення: 22.10.2021).

63. Рудницький В., Хомуляк Т. Актуальні проблеми запровадження РРО у бізнесі. Інтеграція України в європейський і світовий фінансовий простір : збірник тез XVI Міжнародної науково-практичної конференції. 2021. С. 127-129. URL: <http://sci.ldubgd.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8734/1/9.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

64. Склема Т.Ю. Адаптація української системи захисту прав споживачів до вимог Європейського союзу. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 4 (65). С. 152-157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2018_4_28. (дата звернення: 22.10.2021).

65. Степаненко Є.А. Методи запобігання ухиленню від сплати податків. Кваліфікаційна робота. Видавництво Національного університету Києво-Могилянська академія. 2020. С. 1-59. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18958/Stepanenko_Metody_zarobihannia_ukhylenniu_vid_splaty_podatkiv.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (дата звернення: 22.10.2021).

66. Тимошенко О.В., Карачковська П.С. Тотальна фіскалізація: наступ на малий бізнес чи боротьба з його тіньовим сектором. Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи в сучасних умовах: збірник матеріалів III Міжнародної науково практичної інтернет-конференції. 2021. С. 98-101. URL: http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10733/1/%d0%a2%d0%b8%d0%bc%d0%be%d1%88%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be_%d0%9a%d0%b0%d1%80%d0%b0%d1%87%d0%ba%d0%be%d0%b2%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0.pdf. (дата звернення: 22.10.2021).

67. Томнюк Т.Л. Фіскальний інструментарій детінізації економіки України. *Економіка та управління національним господарством*. 2020. Випуск I-II (77-78). С. 69-83. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/herald_en/content/download/archive/2020/v1_2/6.pdf. (дата звернення: 22.10.2021).

68. У Податковій пояснили, чому закон про "кешбек" виключає шахрайство з чеками. Економічна правда: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/10/4/652267/>. (дата звернення: 22.10.2021).

69. Целуйко О. Детінізація готівкових розрахунків і нові обмеження для єдинників: що змінилося в Податковому кодексі та законі про РРО. *Баланс*. № 85. 2019 р. С. 11-17. URL: <https://balance.ua/files/global/2019-SAI-85-p11-17-UA.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

70. Чернецька О.В. Особливості формування фінансових результатів в обліку фізичних осіб підприємців. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2019. № 14. С. 285-289. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/14-2019/chernetska.pdf>. (дата звернення: 22.10.2021).

71. Швеція може стати першою країною без готівки. Мінфін: веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2020/09/13/52257147/>. (дата звернення: 22.10.2021).

72. Шушакова І.К., Свистун А.С. Інформаційні технології в управлінні підприємствами ресторанного господарства. *«Економіка та суспільство»*. 2021. №25. С. 1-9. URL: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:gm3MuZ_WMr4J:scholar.google.com/&hl=uk&as_sdt=0,5. (дата звернення: 22.10.2021).